

PhDr. ThLic. Drahomír Suchánek, Ph.D., Th.D., *In nomine Domini* – papežské volby v období gregoriánské reformy. Univerzita Karlova, Praha. Filozofická fakulta, 2020.

Oponentský posudek habilitační práce v oboru Světové dějiny a obecné dějiny.

PhDr. ThLic. Drahomír Suchánek, Ph.D., Th.D., si pro svou habilitační práci zvolil jedno z klíčových témat dějin papežství, papežské volby reformního období, v době emancipačních snah římské církve od poloviny 11. století do konce druhého desetiletí 12. století. Vychází ze studia hlavních mezníků tohoto období, jimiž byl dekret Mikuláše II. z roku 1059 a papežské schisma z roku 1130, které sice byly v odborné literatuře často reflektovány, nikoli však „definitivně“ vyřešeny. D. Suchánek se zaměřuje především „na papežské volby, které proběhly po smrti císaře Jindřicha III., jako na svébytný fenomén vypovídající o vývoji církve a latinské křesťanské společnosti v atmosféře rozvíjející se gregoriánské reformy.“ (s. 9). Jeho cílem přitom je „proniknout do určujících procesů, které formovaly gregoriánskou církev na pozadí boje o investituru“, a to na základě posouzení dobových pramenů a zohlednění všech určujících aspektů, které se u daného problému objevily (s. 10).

Ve své práci autor vymezil tři základní okruhy zájmu, konkrétně snahu o snahu a hodnocení dekretu Mikuláše II., možnost prokázat již v tomto období profilující zákonitosti a kontinuitu volebního konání, a to i přes zjevné rozdíly mezi jednotlivými volbami. Třetí okruh představuje studium role kardinálů při výběru nového papeže a pochopení jejich měnícího se postavení v rámci volebního procesu a motivace jednotlivých kardinálů. Výsledky bádání by měly vést k pochopení fenoménu papežských voleb jako součásti proměny církve gregoriánském období (s. 12).

Práce je uspořádána do deseti kapitol, z nichž úvodní představuje vymezení a zdůvodnění tématu, vývoj jeho výzkumu a zpracování v historické literatuře a reflexi papežských voleb v historických pramenech, poslední shrnuje dosažené výsledky, tedy proměnu papežských voleb v důsledku gregoriánské reformy.

Ostatní kapitoly jsou analýzou voleb jednotlivých papežů v pojednávaném období (od volby Viktora III. v roce 1086 do Kalixta III. 1119).

Kapitola o použitých pramenech a jejich výpovědní hodnotě představuje nejen výčet použitých pramenů a jejich typologie, ale naznačuje hlavní problémy interpretace zkoumaných skutečností. Autor využil všech relevantních pramenů, ať již z oblasti pramenů historiografických (k základním informacím by bylo vhodné odkázat na *Encyclopedia of the Medieval Chronicle*, general editor Graeme

Dunphy, I-II, Leyden – Boston 2010), hagiografických, korespondence i pramenů právních. Při jejich hodnocení oprávněně upozorňuje na hlavní problémy, především jejich tendenčnost, která se týká nejen narativních, ale i právních pramenů, oceňuje však jejich reálný odraz vnímání dobové reality. S tím souvisí i pojednání o metodologických otázkách využití příslušných pramenů.

Papežské volby sleduje autor podle jednotného schématu. Jednotlivé kapitoly obsahují rozbor pramenných zpráv, církevně politický kontext doby, resp. okolnosti, které předcházely jednotlivým volbám a v nichž se volby odehrávaly a konkrétní průběh volby, samozřejmě se zohledněním konkrétní situace volby jednotlivých papežů (například otázka císařských pravomocí při volbě Mikuláše II., otázka volebního procesu při volbě Alexandra II., specifika volby Řehoře VII., nátlak obyvatel Říma při jeho volbě a snahy o zpochybnění jeho legitimacy, dvě volby Viktora III. a problém jeho legitimacy, průběh volby a boj o papežskou legitimitu Gelasia II., legitimita volby Kalixta III.). Neopomínají ani úlohu soudobých osobností v papežské volbě. V jednotlivých pojednáních důsledně analyzuje starší názory na pojednávanou problematiku, eventuálně k nim vyslovuje připomínky, případně vlastní interpretace. Ty se pravidelně opírají o historické prameny, které jsou v případě potřeby ocitovány *in extenso*, respektive v českém překladu.

Přínos své práce shrnuje Drahomír Suchánek v závěrečné kapitole, která reaguje na problémy postulované v úvodu. Věnuje pozornost především právnímu rámci papežských voleb. Zde autor korigoval některé představy tradované v historické literatuře, konstatoval individuální průběh papežských voleb a jejich svébytnou podobu reagující na konkrétní podmínky i značnou nejistotu ve volební proceduře a různé přístupy k uplatnění aktivního i pasivního volebního práva.

Důraz klade na aktuální dobovou situaci, která ovlivňovala volbu, prostor a čas konání volby, složitá vyjednávání i hledání konsensu v konkrétní situaci, na vliv dobové církevně politické situace na výběr kandidáta a průběh voleb, které vedly k tomu, že žádná volba neproběhla autonomně podle předem stanovených pravidel. Autor sleduje mimo jiné velmi omezenou platnost volebního dekretu Mikuláše II., včetně jeho cílené úpravy měnící jeho podobu. Stejně tak konstatuje proměnlivost podílu jednotlivých činitelů při papežských volbách, vzrůstající roli funkce kardinálského kolegia, kolísající úlohu císaře a změny podílu laické římské nobility, která ve zkoumaném období tvořila integrální součást volební procedury. Zvláštní pozornost věnuje problematice designace kandidáta předchozím papežem s cílem zajistit kontinuitu papežské politiky, a její prezentaci v pramenech. Výsledky ovšem formuluje s vědomím, že prezentace voleb je determinována torzovitostí pramenných informací a tendenčností pramenů zkreslujících konkrétní události. Je si vědom rizika, že podání dané volby je především konstruktem pisatele. Drahomír Suchánek naznačil i další problémy papežské volby související především s uznáním legitimacy zvoleného papeže a pokusy o jejich překonání a upevnění postavení zvoleného papeže zavedením kvalifikované většiny při volbě (dokument *Licet de vitanda discordia* Alexandra III. z roku 1179) a s vyloučením práv císaře při papežské volbě.

Práce je doplněna seznamem použitých pramenů a literatury včetně elektronických zdrojů, autor registruje relevantní pramenné edice a širokou produkci odborných prací ke sledovanému tématu i k jeho širokým souvislostem. V příloze je uveden text základního dokumentu k problematice papežských voleb, papežské a císařské verze dekretu Mikuláše II. *In nomine Domini*, v latinském originálu a v českém překladu. Překlady často obtížných latinských pramenných textů v příloze i v textu práce jsou promyšlené a výstižné.

Práce Drahomíra Suchánka je významným příspěvkem k církevním dějinám středověku. Autor v ní podává složitou problematiku utváření formy papežských voleb platné na tisíc let v širokém společenském a politickém kontextu, na základě důsledné kritiky pramenů, přičemž sleduje všechny relevantní aspekty zkoumaného fenoménu. Na tuto práci se autor ostatně odpovědně připravil, když dílčí témata

zpracoval již dříve v analytických studiích (srv. seznam literatury). Díky tomuto přístupu mohl také korigovat některé tradované představy o papežských volbách.

Ačkoli jde o náročné odborné téma, je práce napsána srozumitelně a dobře se čte. Písařské chyby se objevují jen výjimečně.

Z uvedeného hodnocení jednoznačně vyplývá, že práce Drahomíra Suchánka *In nomine Domini* – papežské volby v období gregoriánské reformy splňuje všechny požadavky kladené na habilitační práci. S plnou odpovědností ji proto doporučuji k dalšímu řízení.

V Praze, 5. října 2021.

Prof. PhDr. Marie Bláhová, DrSc.